

MOTIVAȚII PENTRU UNITATEA BISERICILOR ÎN PROMOVAREA EDUCAȚIEI CREȘTINE ÎN FAȚA INFLUENȚELOR POSTMODERNISTE

Lect. univ. dr. Otniel MURZA

Institutul Teologic Creștin după Evanghelie „Timotheus”

București, România

otnielmurza@gmail.com

ABSTRACT: Motivations for the unity of the Churches in promoting Christian education in the face of postmodernist influences.

In today's everyday life, biblical Christian values are being pushed by certain "representatives" in secular civil society towards marginalization and elimination from every possible field. This is done using a language that claims to be non-discriminatory or "politically correct", i.e. interested in equally defending the rights of all citizens and minorities of all kinds. Despite disregarding the will and rights of the majority/majorities, the neo-social discourse redefines terms dedicated to Christian and Romanian culture and attempts to impose various decisions that strike at moral, religious, Christian, and biblical values. Sometimes Christian churches, regardless of denomination, are caught unawares by these "attacks". This study highlights the importance of a common front to defend the values of the Churches in the face of the influences and actions of postmodernism. Even though the individual Churches recognize that there are major doctrinal differences between them, such as the doctrine of salvation, water baptism, baptism in the Holy Spirit, and others, what they expressly have in common is the Bible or Holy Scripture, which each claims to be the inspired Word of God, and the desire to help others live a life according with the Christian faith.

Keywords: *Christian education, Church, postmodernism, future generation, change, teaching.*

Introducere

Societatea actuală este așezată în fața uneia din cele mai mari provocări: postmodernismul. În această situație se află și Bisericele¹ creștine, indiferent de denominație. În parcursul acestui studiu se va încerca descoperirea unor motivații comune pentru ca Bisericele creștine să se unească în eforturile lor de a stăvili influența postmodernismului asupra educației creștine. Prin educație creștină se va înțelege ceea ce Bisericele promovează, susțin și învață pe baza conținuturilor Bibliei. Totodată referirea la educație creștină are de-a face și cu domeniul educației din școlile publice de stat și private.

Pentru aceasta, în prim parte se vor trece în revistă câteva chestiuni de bază care ar trebui să fie suficiente pentru unirea eforturilor Bisericilor. În a doua secțiune se va face o analiză a modului în care postmodernismul s-a instaurat și ce fel de influențe are asupra societății, mai ales în direcția Bisericii, a valorilor biblice și a educației creștine. În ciuda tuturor împotrivirilor și a limitărilor impuse în multe perioade ale istoriei, Bisericele au continuat să-și îndeplinească menirea de a proclama mesajul Evangheliei și de a-i ajuta pe oameni să se apropie de Dumnezeu, respectiv de a-i educa pentru a putea ajunge la un nivel mai bun.

Ultima parte va trata educația creștină și motivele pentru care nu ar trebui subminată sau eliminată din scena principală a societății. Rolul Bisericilor în educație în ultimii două mii de ani a culminat cu înființarea universităților din zona occidentală a Europei și din America, iar progresul științific și industrial se datorează în mare parte accesului la educație promovat de Biserici.

Prin această lucrare se dorește a se propune comunităților creștine să încerce să lucreze în unitate pe anumite paliere care au ca scop transformarea societății. Intenția nu este de a promova vreun curent ecumenic, ci de a încerca o lucrare în sinergie prin care să se investească în educarea societății pe baza principiilor biblice și creștine. Cu siguranță, că indiferent de diferențele doctrinare, Bisericele creștine² se pot regăsi în acest scop comun de a vedea o societate cât mai armonioasă.

1 Acest termen va fi folosit în contextul acestei lucrări pentru a defini denomi-națiile creștine, respectiv orice alte forme de organizare a unor comunități de biserici creștine, indiferent de perioada istorică în care au activat.

2 Ioan-Gheorghe ROTARU, "Misiunea Bisericii în societate", *Timotheus – Incursiuni Teologice Tematice* 4 (2), 2017, pp. 57-76.

1. Bisericile au un scop comun cu privire la învățătură

Istoria Bisericii este presărată cu situații de separare, împărțire sau schisme în Biserică, respectiv în comunități creștine. Unele motive au purtat o valoare teologică, altele interese politice, încercări de uzurpare a puterii și înlocuire a autorității, neînțelegeri sociale, acțiuni extremiste din exteriorul Bisericii, influențe eretice, precum și multe alte motive mai simple sau mai complexe.

Prima împărțire a Bisericii s-a petrecut cu Biserica din Ierusalim. Din cauza unor factori externi Bisericii, respectiv o prigoană pornită de niște extremiști religioși și susținută de interese politice, Biserica s-a împărțiat în multe alte locuri deoarece credincioșii au fugit din fața persecuției. Această împrăștiere a dus în același timp și la creșterea Bisericii, deoarece, pretutindeni pe unde au ajuns, acești credincioși au misionat, iar numărul creștinilor a crescut. Se pare că, de cele mai multe ori, atunci când Biserica este confruntată cu persecuții, are parte de o creștere numerică și calitativă în ceea ce privește viața personală a celor credincioși.

În general, în ciuda faptului că unele comunități creștine au ajuns să fie foarte izolate de restul comunităților sau că au existat diferențe în privința anumitor doctrine, totuși au fost și creștini, ba chiar comunități întregi care s-au dedicat pentru a-i învăța pe cei din jurul lor să se apropie de Dumnezeu și să ajungă să-L cunoască pe Isus Hristos ca Domn și Mântuitor. Într-un mod tacit doctorul Bruce L. Shelley profesor de Istoria Bisericii și Teologie Istorică scoate foarte frumos în evidență lupta Bisericii pentru a păstra și a transmite mai departe adevărata credință, „dată sfinților odată pentru totdeauna”. În cartea sa „Istoria Bisericii într-un limbaj simplu”³ pot fi observați într-un mod foarte obiectiv părinții Bisericii, Conciliile, frământările interne și separările din Biserică care aveau la bază lupta continuă pentru a păstra învățătura apostolilor, a defini Canonul Scripturii și pentru a duce mai departe din generație în generație doctrinele și principiile biblice creștine.

George Verwer, fondatorul misiunii *Operation Mobilization*, misiune care are misionari pretutindeni în lume, a observat că indiferent de ceea ce s-a întâmplat în istoria Bisericii, Dumnezeu era la lucru. El întotdeauna a făcut câte ceva frumos. Ceea ce a apreciat în dreptul Bisericii Ro-

3 Cf. Bruce L. SHELLEY, *Church History in plain language – Updated 2nd Edition*, Dallas, Texas, Word Publishing, 1995.

mano-Catolice a fost faptul că „a învățat cum să canalizeze diversitatea în diferite Ordine și astfel am văzut o mare varietate de Ordine, cum ar fi: iezuiții, franciscanii, surorile Mariei”⁴. Ideea sa este că pretutindeni au avut loc scindări sau separări în Biserici, dar atunci când interesele personale sunt puse puțin mai deoparte, și primează iubirea, se poate lucra pentru scopuri comune ale creștinismului.

Pe de altă parte, ceea ce reiese în evidență în mod repetat este faptul că Bisericile au reacționat destul de întârziat la fiecare schimbare politică, socială, economică sau filozofică. Privind înspre situația actuală se poate observa cam același lucru. Societatea cu interesele și schimbările ei înaintază cu o viteză la care Biserica, respectiv comunitățile creștine, indiferent de denominațiune, nu reușesc întotdeauna să-i țină pasul.

Conform celor afirmate de doctorul Luca-Samuel Leonte, „educația iudeo-creștină conține trei elemente: Dumnezeu, omul și procesul educativ. Spre deosebire de celelalte sisteme, în educația iudeo-creștină se lucrează împreună cu Dumnezeu la transformarea educativă a elevului. Deși transformarea caracterului elevului primează transformării intelectuale, ele funcționează în paralel tot timpul desfășurării actului educațional.”⁵ Acest mănunchi al educației iudeo-creștine este comun tuturor Bisericilor creștine. De aceea, în cele ce urmează vom privi puțin la starea generală actuală în care ele trebuie să-și desfășoare procesele educaționale. Ceea ce primează în ceea ce privește caracterul este legat și de porunca Domnului de a merge pretutindeni, a face ucenici din toate popoarele și a-i învăța să păzească poruncile Sale (Matei 28:19-20). Biserica a privit întotdeauna spre finalitatea procesului educațional, acela de a vedea oameni cu un caracter ca al Domnului Isus Hristos.

2. Postmodernismul folosit ca paravan pentru atacarea valorilor creștine

În arealul actual al postmodernismului, Bisericile sunt conștiente de diferențele doctrinare, au motive să se anatemizeze în anumite privințe, dar sunt și mai conștiente de faptul că este în joc credința creștină, și îndemnu-

4 George VERWER, *Messiology: The Mystery of How God Works Even When It Doesn't Make Sense to Us*, CWR, Surrey UK, 2018, p. 38.

5 Luca-Samuel LEONTE, „O perspectivă biblică asupra educației iudeo-creștine”, *Jurnalul Libertății de conștiință*, Les Arcs, Edition IARSIC, Vol. 11, Nr. 1, 2023, pp. 671-690, aici p. 688.

rile de trăire date chiar de Domnul Isus. Prin urmare, deoarece Bisericile sunt atacate la comun, se cere un răspuns comun pentru apărarea valorilor biblice.

Pericolul comun în fața Bisericilor este format de cei care susțin și promovează idei neomarxiste, nihiliste, postmoderne și fac tot ceea ce pot pentru a dezbrăca societatea de valorile biblice pe care Bisericile le-au clădit de-a lungul ultimelor douăzeci de secole. Ei fac aceasta în ciuda dovezilor grăitoare că problemele personale, sociale, economice, politice și extremist religioase se înțelesc în societățile sau țările care au renunțat la valorile biblice. Un prim semn că o societate și-a pierdut ceva din valorile biblice sau din respectarea lor este creșterea criminalității. Dar și acest aspect este ascuns de unele țări prin promulgarea de legi noi care dezincriminează tot mai multe aspecte infracționale și criminale.

Așa cum arată profesorul Iosif Țon, societatea trăiește clipe de demoralizare din cauza neîmplinirii speranțelor pe care și le-a pus în diferitele forme de organizare și filozofie. Pe aceeași linie merge și James W. Sire care indică tranziția societății de la „(1) noțiunea creștină «premodernă» de metanarațiune determinată revelată la (2) noțiunea «modernă» de autonomie a rațiunii umane cu acces la adevărul corespondenței la (3) noțiunea «post-modernă» că noi creăm adevărul construind limbaje care slujesc scopurilor noastre, deși tocmai aceste limbaje sunt deconstruite prin analiză”⁶. Privind la tranziția aceasta, un creștin poate observa că problema principală a decăderii societății este legată direct de focalizarea filozofică și religioasă.

În *Romani* 1:18-32, apostolul Pavel descrie situația aceasta. Se pare că el făcea o retrospectivă a ceea ce s-a întâmplat în diferite părți de-a lungul istoriei omenirii. Și totuși, aceeași descriere rămâne valabilă în dreptul tranziției de la pre-modern la modern și la post-modern. Problema principală era că deși au avut parte de educație religioasă, oamenii au ales să respingă cunoașterea lui Dumnezeu, trăirea într-un mod curat și respectuos, și au ales „gânduri deșarte și inima lor fără pricepere s-a întunecat” (*Rom.* 1:21). Din momentul în care „s-au fâlit că sunt înțelepți...” „au înnebunit și au schimbat slava Dumnezeului nemuritor într-o icoană care seamănă cu omul muritor” (*Rom.* 1:22-23). Din cauza aceasta „Dumnezeu i-a lăsat pradă necurăției” (*Rom.* 1:24), după care societatea a început degradarea în pași mari și rapizi: necinstirea trupului, schimbarea adevărului în min-

6 James W. SIRE, *Universul de lângă noi*, Oradea, Editura Cartea Creștină, 2005, p. 223.

ciună, homosexualitate, și oamenii „au ajuns plini de orice fel de nelegiuire, de curvie, de viclenie, de lăcomie, de răutate; plini de pizmă, de ucidere, de ceartă, de înșelăciune, de porniri răutăcioase; sunt șoptitori, bârfitori, urători de Dumnezeu, obraznici, trufași, lăudăroși, născocitori de rele, neascultători de părinți, fără pricepere, călcători de cuvânt, fără dragoste firească, neînduplecați, fără milă.” (*Rom. 1:29-31*).

Gravitatea situației nu se oprește aici. În următorul verset apostolul Pavel descrie exact ceea ce se petrece tot mai mult în zona politică, de mass-media și educațională. Oamenii aceștia au fost lăsați de Dumnezeu „în voia minții lor blestемate” și au ajuns „să facă lucruri neîngăduite” (*Rom 1:28*), iar punctul culminant al acțiunilor lor se regăsește în nediscriminarea dusă la extrem, vorbirea „corectă politic” și pretențiile ca masele majoritare să fie cooperante, supuse și să se conformeze pentru a fi acceptate. Apostolul Pavel descrie aceste atitudini în felul următor: „Și, măcar că știu hotărârea lui Dumnezeu, că cei ce fac asemenea lucruri sunt vrednici de moarte, totuși ei nu numai că le fac, dar și găsesc de buni pe cei ce le fac.” (*Rom. 1:32*).

Privind din perspectiva apostolului Pavel se ajunge la o singură concluzie: societatea are nevoie de educație creștină biblică. Entitățile cele mai în măsură să facă acest lucru sunt Bisericele. De fapt, în *Romani 10* apostolul Pavel evidențiază chiar nevoia de persoane care să propovăduiască informațiile corecte și adevărul pentru ca cei din jur să poată ajunge la un nivel superior, cel al credinței.

Așa cum s-a amintit anterior, în perioada creștină „premodernă” accentul era pus pe revelația lui Dumnezeu și ceea ce oferă Biserica, iar în perioada „modernă” focalizarea a trecut spre rațiunea umană și inevitabil spre umanism, respectiv spre a-l înlocui pe Dumnezeu cu omul. Nu este de mirare că „omul” nu a putut îndeplini toate așteptările. În schimb este de mirare faptul că neîmplinirea așteptărilor este aruncată, cumva, în vina Bisericilor și a lui Dumnezeu.

Înverșunarea împotriva Bisericilor este și mai de neînțeles dacă se ia seama la modul în care Iosif Țon reproduce istoria evenimentelor din sânul acestei tranziții.

La începutul secolului al XX-lea, în optimismul fără margini de atunci, s-a făcut prezicerea că religia, superstițiile și credințele magice vor dispărea. Prin știință și prin educație se va ajunge la o societate complet secularizată, adică fără credință în lumea spirituală și în Dumne-

zeu. Pe la mijlocul secolului al XX-lea s-a pronunțat verdictul că creștinismul a murit și că am intrat în postcreștinism. Ce s-a întâmplat? Trei fenomene au spulberat complet credința în producerea prin știință a unei societăți secularizate... Al doilea fenomen a fost prăbușirea modernismului însuși, în jurul anului 1980. Atunci s-a ajuns la concluzia că încrederea în știință și în rațiunea umană de a explica totul și de a rezolva toate problemele omului nu este justificată. Au apărut de asemenea cărți care au arătat că progresul omenirii este o iluzie. Pierderea încrederii în rațiunea umană, în știință și în progres a însemnat sfârșitul modernității. S-a proclamat atunci intrarea în postmodernism, care înseamnă neîncredere în adevăruri absolute și în certitudini.⁷

Profesorul de teologie sistematică Kevin Jon Vanhoozer preferă să vorbească de „condiția” nu de „poziția” postmodernismului deoarece „poziția” ar face ca postmodernismul să poată fi determinat, însă „condiția” este „mult mai difuză/neclară, un mediu în care cineva trăiește și se mișcă, iar într-un fel conține ființa cuiva”⁸. În ceea ce privește teologia, ea „trebuie să funcționeze sub un set nou de condiții, unele fiind la fel de constrângătoare sau de imposibile ca precursorii lor moderne”⁹. Acest punct de vedere îl împărtășește și părintele Maxim – stareț al Catedralei Arhiepiscopale Constanța printr-o afirmație foarte pragmatică:

Asistăm din nou, deși în libertate, la o reacție de tip comunist, prin care Biserica Ortodoxă, majoritară, este obligată să își restrângă activitatea și manifestarea în societate doar la spațiul strict al bisericii. Astfel, se pare că UE și legislația ei nu sunt decât o replică a fostului URSS. Anumite principii ale legislației UE sunt similare celor de tip comunist, căci comuniștii au înlocuit pentru prima dată credința în Dumnezeu cu toleranța religioasă. De fapt, s-a urmărit eliminarea cu totul a religiei din conștiințele oamenilor.¹⁰

Pe de altă parte, tendința de constrângere poate fi observată și prin agendele pe care le compun diferite persoane cu o anumită influență cum

7 Iosif ȚON, *Căderea în ritual*, Oradea, Editura Cartea Creștină, 2009, p. 238.

8 Kevin J. VANHOOZER, „Theology and the condition of postmodernity: a report on knowledge (of God)”, în Kevin J. VANHOOZER Ed., *The Cambridge Companion to Post-modern Theology*, Cambridge University Press, Cambridge UK, 2003, pp. 3-22, aici p. 4.

9 Kevin J. VANHOOZER, *Op. Cit.*, aici p. 5.

10 Mihai Răzvan ROTARU, „Războiul icoanelor: ce spun părțile implicate”, *Dezvăluiri*, 10 octombrie 2018, sursa: <<https://www.dezvaluiri.ro/razboiul-icoanelor-ce-spun-parțile-implicate/>>, accesat la 10.09.2024.

ar fi fostul profesorul de afaceri Mike Whitty de la Universitatea din San Francisco și Universitatea din Detroit Mercy împreună cu profesorul de management și marketing Jerry Biberman de la Universitatea din Scranton. Deși sunt oameni de știință, declarațiile lor sunt foarte subiective și se poate observa că în ciuda faptului că flutură continuu bannerul „trăiește și lasă să trăiască”, ei folosesc postmodernismul ca o platformă subiectivă, îngustă și bigotă pentru a lansa atacuri spre valori fundamentale ale societății, mai ales înspre valori din zona religiei, a teocrației și a democrației.¹¹ Dacă ei nu sunt singuri în astfel de demersuri, atunci s-ar putea ca postmodernismul să nu fie altceva decât o încercare de a crea o platformă pentru debusolarea maselor. Cu cel puțin 21 de ani în urmă, autorul Jonathan Hill¹² prevestea că s-ar putea ca postmodernismul să nu fie chiar ceea ce pare.

„Postmodernismul” este un termen uzat, unul care (într-un mod ironic și potrivit cu postmodernismul) niciodată nu înseamnă același lucru de două ori. Iar influența ideilor postmoderne este deseori supralicitată. Dacă postmodernismul reprezintă cu adevărat zorii unei noi epoci intelectuale și culturale sau dacă este doar un curent neînsemnat, trecător, promovat de unele cercuri limbute pseudointelectuale, vom vedea în timp.¹³

Doctorul Mariusz Chrostowski specialist în pedagogia religiei și în pedagogie socială indică patru moduri în care este atacată religia și Biserica.

(1) Dezinstituționalizarea, care înseamnă diminuarea semnificației Bisericii ca forță normativă pentru indivizi, comunități și societate în ansamblu. (2) Des-tradiționalizarea, care duce la slăbirea tradiției religioase ca forță obligatorie pentru societate și, de asemenea, a coeziunii înseși a tradițiilor religioase în cadrul Bisericii. (3) Pluralizarea, care a crescut numărul de confesiuni și religii nu numai în centrele urbane, ci și în orașele mici. Acest lucru a condus la percepția în rândul tinerilor că religia este mai degrabă o chestiune de alegere personală decât un aspect fix al identității lor. (4) Individualizarea, care a dus la o divergență tot mai mare între

11 Cf. Mike WHITTY, Jerry BIBERMAN, „Theocracy: A Continuing Challenge to Post-Modernism. How Democracy Requires a Post-Modern Attitude for the Positive Evolution of Global Society”, *Tamara - Journal for Critical Organization Inquiry*, Kozminski University, Vol. 10, Nr. 3, 2012, pp. 53-58.

12 Este luat ca punct de referință anul 2003 când a apărut lucrarea sa menționată în acest studiu.

13 Jonathan HILL, *Istoria gândirii creștine*, Oradea, Editura Casa Cărții, 2007, p. 323.

religia obiectivă (sau religia bisericii) și religiozitatea subiectivă (sau setul individual de credințe, atitudini și ritualuri religioase).¹⁴

Din cele amintite până aici, împotrivirea față de Biserică și valorile biblice pe care le susține și promovează se face prin două metode principale. Prima constă într-o încercare de desființare și diminuare a tot ce aparține de domeniul Bisericii, iar a doua constă într-o încercare de a aplica formule filozofice postmoderne prin care să fie deconstruite orice principii și valori biblice.¹⁵ În această linie se pot observa tot felul de acțiuni, cum ar fi: eliminarea religiei din școală, scoaterea icoanelor și a crucilor din spațiile publice (fără a ține seama de elementul majoritar creștin), redefinirea familiei, impunerea unei doctrine a genului în defavoarea sexului biologic, discursul corect politic, etc.

3. Educația creștină și schimbările aduse în domeniul educației

Educația religioasă în România nu este un dat, adică ceva care a existat de la sine. Ea este parte din intenția bine definită a Bisericilor. De fapt, nivelul educațional și prosperitatea societății cu precădere în spațiul european și american de-a lungul secolelor se datorează în primul rând Bisericilor. Ele au fost cele care au observat că însușirea valorilor biblice transformă persoana, iar ulterior familia și societatea. Lupta pentru educație poate fi considerată o extensie a lucrării spirituale care se desfășura în cadrul liturghiei. Omul nu putea primi îndeajuns din conținuturile biblice în timpul limitat petrecut în biserică. De asemenea, era nevoie de o expunere mai mare la valorile biblice pentru a scoate omul din mlaștina superstițiilor și a comportamentului inuman. În privința aceasta, părerea lui Emanuel Dobrin este că „educația trebuie înțeleasă ca un proces de învățare care se desfășoară gradual, în etape, prin care, în mintea umană, se cultivă valori morale, sociale, spirituale, se acumulează cunoștințe noi specifice diferitelor domenii de abordare și se dezvoltă diferite abilități cognitive sau fizice.”¹⁶

14 Mariusz CHROSTOWSKI, „Teaching religion in postmodern society: some insights from the German “Carousel of Concepts” for the renewal of Catholic religious education in Poland”, *British Journal of Religious Education*, 2024, pp. 1-19, aici p. 3.

15 Ioan-Gheorghe ROTARU, „Aspecte ale secularizării și ale omului secularizat”, *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Theologia Orthodoxa*, (2006), L-LI, nr.1, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, pp. 251-266.

16 Emanuel DOBRIN, „Modalități prin care a fost asigurat dreptul și accesul la educa-

Occidentul european își are nu doar bazele sistemului educațional, ci și performanțele până la nivel universitar ca urmare a implicării Bisericilor. Ele au fost cele care au clădit, mai ales în ultimele cinci secole, societatea occidentală din punct de vedere educațional. Rezultatele înalte din științe și industrializare își au originea în educație. Privind în urmă, peste ultimele secole, se poate afirma că educația a fost în inima Bisericilor.¹⁷

Secularizarea sistemelor educaționale și a societății, în general, prin diferitele revoluții și curente filozofice nu reduc din importanța pe care Bisericile au acordat-o dintotdeauna educației. Ea este parte comună din ceea ce este fiecare Biserică. Indiferent dacă în unele locuri este nevoie să se pornească de la educație de bază cum ar fi igiena corporală, alfabetizare, iubirea și acceptarea semenilor și până la a înființa școli și universități, Bisericile¹⁸ sunt întotdeauna interesate să-l ajute pe om să-și depășească condiția în care este. Nevoia de educație va exista întotdeauna acolo unde vor fi oameni. În aceeași direcție, Emanuel Dobrin notează că „Nevoia de educație într-o societate civilizată reprezintă una din nevoile de bază, menite să contribuie la dezvoltarea socio-profesională a societății respective. Importanța acordată educației reflectă atât modul în care un anumit grup social se va raporta la ea, cât și disponibilitatea pentru realizarea ei.”¹⁹

Pastorul și profesorul Frank Bateman Stanger definește pe scurt diferențele dintre educația greacă, romană evreiască și creștină. El observa că „la greci, educația era o afacere de stat. Scopul ei era de a pregăti fiii cetățenilor liberi pentru îndatoririle care îi așteptau, mai întâi în familie și apoi în stat.”²⁰ În schimb, accentul major la romani consta în „partea utilitară,

ție în timpul crizelor generate de pandemie și război”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Les Arcs, Editions IARSIC, Vol. 11, Nr. 1, 2023, pp. 478-490, aici p. 480.

17 O scurtă abordare a importanței educației în viața și cultura Bisericilor din perioada Reformei se poate consulta în: Otniel MURZA, „Motivații pentru promovarea educației generațiilor viitoare în lumina poruncilor și principiilor identificate în contextul educației promovate în poporul Israel și la Biserica Primară”, *Jurnalul Libertății de conștiință*, Les Arcs, Edition IARSIC, Vol. 11, Nr. 3, 2023, pp. 203-219.

18 Ioan-Gheorghe ROTARU, „Biserica lui Dumnezeu, sursa unui Râu al Vieții și al Vindecării”, *Argeșul orthodox*, 2012, XI, nr.564.

19 Emanuel DOBRIN, *Importanța și necesitatea comunicării mesajului Evangheliei pentru actuala generație de adolescenți influențată de mass-media și tehnologia informațională*, Cluj Napoca, Editura Risoprint, 2020, p. 216.

20 Frank Bateman STANGER, „The Attitude of the Early Christian Church Toward Education”, *The Asbury Seminarian*, Vol. 10, Nr. 1, 1956, pp. 25-35, aici p. 25.

obținută din luarea în considerare a utilității unui lucru judecat în funcție de relația sa cu viața instituțională.”²¹

La evrei, educația²² „a fost cheia cunoașterii Legii lor scrise... Educația evreiască începea din fragedă pruncie. La vârsta de șase ani, băiatul evreu mergea la școala elementară (*Beth ha-Sepher*), dar înainte de aceasta primea lecții din Scriptură de la părinții săi.”²³ Pe lângă acestea, educația băieților mai cuprindea și învățarea unei meserii. Fetele, la rândul lor, primeau educație din partea mamelor și a celorlalte femei din familie.

Prin apariția Bisericii pretutindeni s-a continuat pe de o parte educația specifică fiecărei culturi în care a ajuns, iar pe de alta se introducea ceva nou, care avea de-a face cu importanța educației. În primul rând, bazat pe învățăturile Domnului Isus și a apostolilor, Biserica a promovat anularea diferențelor rasiale, de clasă sau de sex când e vorba de ceea ce Dumnezeu dorește să-i ofere omului. Educația creștină a fost practică în catacombe, între sclavi, dar și în casele nobilimii și a palatului imperial. Luca-Samuel Leonte notează faptul că implicarea fiecărei persoane în procesul educațional are o parte onorabilă în relația cu Dumnezeu, dătătorul a toate. El specifică că „educatorul cu principii iudeo-creștine este implicat conștient în respectabila poziție de conlucrător cu Dumnezeu la transformarea prin educație a ființei umane.”²⁴

Frank Bateman Stanger concluzionează în șapte puncte motivele pentru care Biserica a fost interesată și a promovat educația.²⁵ Primul îi este atribuit modelului lăsat de Domnul Isus Hristos, care „a folosit în mod constant metoda învățării”. Al doilea este atribuit apostolilor, mai ales lui Pavel, care au contribuit la primul sistem de multiplicare educațională și învățării Nou Testamentare care precizează că Biserica are oameni care au o înzestrare specială ca învățători.

21 *Ibidem*, p. 27.

22 Ioan-Gheorghe ROTARU, “Education and Religion in Jerusalem and Babylon, Viewed through the Prism of the Book of Daniel”, in *Proceedings of the 17th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, June 1-2, 2020, edited by Julia M. Puaschunder, pp.154-160, Johns Hopkins University, Montgomery, United States of America, 2020.

23 Frank Bateman STANGER, „The Attitude of the Early Christian Church Toward Education”, *The Asbury Seminarian*, p. 28.

24 Luca-Samuel LEONTE, *Op. Cit.*, aici p. 689.

25 Cf. Frank Bateman STANGER, *Op. Cit.*, aici pp. 30-32.

Una din bazele biblice ale sistemului de multiplicare educațională este observată în sfatul dat de Pavel lui Timotei ucenicul său: „Și ce-ai auzit de la mine în fața multor martori încredințează la oameni de încredere, care să fie în stare să învețe și pe alții.” (2 *Tim.* 2:2). Educația creștină făcea referire la toate aspectele vieții. De exemplu, lui Tit, un alt ucenic de-al său, Pavel îi spune următoarele, fără a omite să-i specifice că el însuși trebuie să fie un exemplu în toate privințele:

Tu însă vorbește lucruri care se potrivesc cu învățătura sănătoasă. Spune că cei bătrâni trebuie să fie treji, vrednici de cinste, cumpătați, sănătoși în credință, în dragoste, în răbdare. Spune că femeile în vârstă trebuie să aibă o purtare cuviincioasă, să nu fie nici clevetitoare, nici date la vin, să învețe pe alții ce este bine, ca să învețe pe femeile mai tinere să-și iubească bărbații și copiii, să fie cumpătate, cu viața curată, să-și vadă de treburile casei, să fie bune, supuse bărbaților lor, pentru ca să nu se vorbească de rău Cuvântul lui Dumnezeu. Sfătuiește, de asemenea, pe tineri să fie cumpătați și dă-te pe tine însuși pildă de fapte bune în toate privințele. Iar în învățătură, dă dovadă de curăție, de vrednicie, de vorbire sănătoasă și fără cusur, ca potrivnicul să rămână de rușine și să nu poată să spună nimic rău de noi. Sfătuiește pe robi să fie supuși stăpânilor lor, să le fie pe plac în toate lucrurile, să nu le întoarcă vorba, să nu fure nimic, ci totdeauna să dea dovadă de o desăvârșită credincioșie, ca să facă în totul cinste învățăturii lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru. (*Tit* 2:1-10)

Totodată, Tit a fost delegat să numească prezbiteri care să conducă bisericile din fiecare localitate. Nici ei nu erau scutiți de a sluji prin învățătură și a fi exemple pentru comunitățile de credincioși după cum se poate observa în lista de caracteristici și obligații ale unui priveghetor sau episcop. Printre altele, episcopul trebuia „să se țină de Cuvântul adevărat, care este potrivit cu învățătura, pentru ca să fie în stare să sfătuiască în învățătura sănătoasă și să înfrunte pe potrivnici” (*Tit* 1:9). Aceasta sugerează faptul că la vremea respectivă deja existau persoane care luptau împotriva educației creștine. Unele din aceste persoane erau din interiorul Bisericii, iar altele din afara ei.

Prin al treilea, Frank Bateman Stanger indică faptul că „Biserica primară oferă dovezi ale unei democrații educaționale, mai degrabă decât ale unei aristocrații educaționale”²⁶, adică că nu se făceau discriminări.

26 Frank Bateman STANGER, *Op. Cit.*, aici p. 31.

Cel de-al patrulea motiv constă în faptul că „în viața creștină însăși, metoda educațională a fost respectată. Pentru primii creștini, viața creștină era o școală. Ei erau elevi constanți în școala experienței morale și spirituale și învățau continuu lecții de autodisciplină.”

Al cincilea afirmă că „scrierile multora dintre Părinții apostolici subliniază importanța educației”. În asentiment cu acest motiv este și cel de-al șaptelea în care este dat exemplul lui Origen care s-a folosit de pasaje biblice pentru a susține că „educația, departe de a fi disprețuită printre creștini, este calea către virtute și cunoaștere, singura realitate stabilă și permanentă (*Contra Celsus*, III, 49, 12)”²⁷.

Iar cel de-al șaselea readuce în prim plan dezvoltarea educației prin înființarea școlilor. „Școlile catehumene, școlile catehetice, școlile monahale, școlile episcopale și școlile catedrale s-au dezvoltat în primele secole.”²⁸

Doctorul Keith Springer, profesor la Indiana Wesleyan University sumarizează astfel punctele pe care trebuie să le atingă educația creștină a Bisericii: „(1) se bazează pe învățăturile lui Isus... (2) este axată pe educația spirituală a copiilor... (3) este preocupată de nevoile totale ale indivizilor și grupurilor... (4) este o parte semnificativă a unei slujbe bisericești bine echilibrate.”²⁹

Atunci când se iau în considerare generațiile următoare, Bisericile îi consideră pe copii așa cum o spune Psalmul 127:3 „Iată, fiii sunt o moștenire de la Domnul”. Această afirmație dă valoare mare generației următoare și motive suficiente părinților și Bisericilor pentru a-i educa privindu-i ca pe ceva special, niște cadouri de mare preț. Bisericile care cred cu adevărat acest cuvânt biblic luptă pentru copii. Vor face tot posibilul pentru a aplica cât mai mult din ceea ce înseamnă educarea lor în căile Domnului. Dacă familiile creștine și Bisericile își vor îndeplini bine slujba de a-i învăța pe cei din generația următoare, există o mare șansă ca tăvălugul postmodernismului să fie încetinit, ba chiar împins înapoi.

Chiar dacă la nivelul educației din școlile publice orele de religie se diferențiază în funcție de denotații, este datorită tuturor Bisericilor să apere predarea religiei în școli.

27 *Ibidem*, pp. 31-32.

28 *Ibidem*, p. 31.

29 Keith SPRINGER, „What Does the Bible Say About Christian Education?”, postat la 15.08.2019, sursa: <<https://www.lakeviewwesleyan.org/blog-post/what-does-the-bible-say-about-christian-education>>, accesat la 20.09.2024.

Concluzii

Având în vedere că postmodernismul este un rezultat al tranziției de la metanarațiunea revelată de Dumnezeu la eșecul încrederii în om și rațiunea umană, tema principală a Bisericilor ar trebui să fie ajutarea omului să revină în contact cu revelația Scripturilor.

Descrierea din *Romani* 1:18-32 pe care apostolul Pavel a făcut-o societății fără Dumnezeu corespunde foarte bine cu ceea ce observă creștinii în jurul lor în mijlocul decadenței tot mai vizibile și mai promovate. Creștinii și Bisericile se simt responsabili pentru educarea creștină a societății. Încurajările și poruncile date de Domnul Isus, apostolul Pavel și ceilalți scriitori ai Bibliei merg mână în mână cu ceea ce Bisericile au făcut în ultimii 2 000 de ani. Doar pentru că astăzi Bisericile se confruntă cu acest val al postmodernismului nu înseamnă că lupta este pierdută. Dimpotrivă, se pot observa tot mai clar domeniile în care societatea are nevoie de intervenția educației creștine.

De fapt, acum, societatea este un amestec de gândire modernă mai ales în dreptul persoanelor mai în vârstă și postmodernă cu precădere în dreptul generațiilor mai tinere. Bisericile au resursele umane necesare pentru a acționa pe ambele paliere, deoarece au membri, slujitori și învățători de toate vârstele. Ca urmare este de datoria fiecărei Biserici să-și încurajeze membri să iasă și să-și aducă aportul la educarea creștină a societății.

Așa cum s-a observat, prin aportul educației creștine societatea ajunge să se îmbunătățească în aspecte cheie: igienă, stabilitate emoțională, convingeri morale, credință neclintită în Dumnezeu și principiile Sale biblice.

Totodată, datoria educației creștine pornește din familie. Fiecare familie, nu doar părinții, ci toți membrii familiei largite sunt responsabili unii față de alții să lucreze pentru a adăuga educația creștină la spectrul educațional laic și public. Având în vedere pornirile postmoderniste de promovare a instabilității, familia și Bisericile ar trebui să țină cont de faptul că educația creștină trebuie să răspundă și la acestea. Dar mai presus de toate, acestea, Bisericile trebuie să-și continue mandatul de a face ucenici din toate popoarele și de a-i învăța să păzească poruncile Domnului Isus. Acesta este motivul principal pentru care ar trebui ca transformarea caracterului să primeze întotdeauna în orice procese educaționale s-ar dezvolta.

Bisericile au un împotrivor comun în „postmodernism”. Deși sunt diferite în anumite aspecte de organizare, formă și doctrină, ele au, așa cum s-a mai amintit, lucruri și scopuri comune. Au la bază aceeași Biblie care

este cuvântul inspirat și inerant al lui Dumnezeu și dorința de a face ucenici, respectiv de a asista la schimbarea semenilor și a societății. Acestea ar trebui să fie suficiente pentru a continua să urmărească o lucrare sinergică pentru îndeplinirea acestui ideal prin educația creștină.

Bibliografie:

- *Biblia*, Ediția Dumitru Cornilescu Corectată, 1924.
- CHROSTOWSKI, Mariusz, „Teaching religion in postmodern society: some insights from the German “Carousel of Concepts” for the renewal of Catholic religious education in Poland”, *British Journal of Religious Education*, 2024, pp. 1-19.
- DOBRIN, Emanuel, *Importanța și necesitatea comunicării mesajului Evangheliei pentru actuala generație de adolescenți influențată de mass-media și tehnologia informațională*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2020.
- DOBRIN, Emanuel, „Modalități prin care a fost asigurat dreptul și accesul la educație în timpul crizelor generate de pandemie și război”, *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Les Arcs, Editions IARSIC, Vol. 11, Nr. 1, 2023, pp. 478-490.
- HILL, Jonathan, *Istoria gândirii creștine*, Oradea, Editura Casa Cărții, 2007.
- ISHOLA, J., Olufemi, „Effects of Post-Modernism on Religious Education Practice”, în: CARTER, W. John Ed., *Light in a Once-Dark World: Contemporary Issues in Nigerian Christianity*, Independently published, Vol. 5, 2023, pp. 394-408.
- LEONTE, Luca-Samuel, „O perspectivă biblică asupra educației iudeo-creștine”, *Jurnalul Libertății de conștiință*, Edition IARSIC, Les Arcs, Vol. 11, Nr. 1, 2023, pp. 671-690.
- MURZA, Otniel, „Motivații pentru promovarea educației generațiilor viitoare în lumina poruncilor și principiilor identificate în contextul educației promovate în poporul Israel și la Biserica Primară”, *Jurnalul Libertății de conștiință*, Les Arcs, Edition IARSIC, Vol. 11, Nr. 3, 2023, pp. 203-219.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, “Education and Religion in Jerusalem and Babylon, Viewed through the Prism of the Book of Daniel”, în *Proceedings of the 17th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, June 1-2, 2020, edited by Julia M. Puauschunder, pp.154-160. Johns Hopkins University, Montgomery, United States of America, 2020.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, “Misiunea Bisericii în societate”, *Timotheus – Incursiuni Teologice Tematice* 4 (2), 2017, pp. 57-76.

- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Biserica lui Dumnezeu, sursa unui Râu al Vieții și al Vindecării", *Argeșul orthodox*, 2012, XI, nr.564.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Aspecte ale secularizării și ale omului secularizat", *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Theologia Orthodoxa*, (2006), L-LI, nr.1, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, pp. 251-266.
- SANTOSO, Juli, TANASYAH, Yusak, SUTRISNO, HUTABARAT, Christiani, RISMAWATI, Netti, „Postmodernism and the Challenges of a Christian Education Worldview in Higher Education in Indonesia”, *Pharos Journal of Theology*, Vol. 105, Nr. 2, 2024, pp. 1-11.
- SHELLEY, L., Bruce, *Church History in plain language – Updated 2nd Edition*, Dallas, Texas, Word Publishing, 1995.
- SIRE, W., James, *Universul de lângă noi*, Oradea, Editura Cartea Creștină, 2005, p. 223.
- STANGER, Frank Bateman, „The Attitude of the Early Christian Church Toward Education”, *The Asbury Seminary*, Vol. 10, Nr. 1, 1956, pp. 25-35.
- ȚON, Iosif, *Căderea în ritual*, Oradea, Editura Cartea Creștină, 2009.
- VANHOOZER, J., Kevin, „Theology and the condition of postmodernity: a report on knowledge (of God)”, în VANHOOZER, J., Kevin Ed., *The Cambridge Companion to Postmodern Theology*, Cambridge UK, Cambridge University Press, 2003, pp. 3-22.
- VERWER, George, *Messiology: The Mystery of How God Works Even When It Doesn't Make Sense to Us*, CWR, Surrey UK, 2018.
- WHITTY, Mike, BIBERMAN, Jerry, „Theocracy: A Continuing Challenge to Post-Modernism. How Democracy Requires a Post-Modern Attitude for the Positive Evolution of Global Society”, *Tamara - Journal for Critical Organization Inquiry*, Kozminski University, Vol. 10, Nr. 3, 2012, pp. 53-58. <<https://journals.kozminski.edu.pl/system/files/173-629-1-PB.pdf>>

Surse secundare:

- ROTARU, Mihai Răzvan, „Războiul icoanelor: ce spun părțile implicate”, *Dezvăluiri*, 10 octombrie 2018, sursa: <<https://www.dezvaluiro.ro/razboiul-icoanelor-ce-spun-partile-implicate/>>, accesat la 10.09.2024.
- SPRINGER, Keith, „What Does the Bible Say About Christian Education?”, postat la 15.08.2019, sursa: <<https://www.lakeviewwesleyan.org/blog-post/what-does-the-bible-say-about-christian-education>>, accesat la 20.09.2024.